

**AKADEMIK MANERA VA ZAMONAVIY INDIVIDUAL YONDASHUV:
RANGTASVIR VA QALAMTASVIRDA USLUBLAR EVOLYUTSIYASI**

Bozorov Furqat Qurbonovich

Kamoliddin Behzod nomidagi

Milliy rassomlik va dizayn instituti “Teatr bezagi rangtasviri” kafedrası

katta o‘qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15001030>

Annotatsiya. Maqolada akademik manera va zamonaviy individual yondashuv, shuningdek rangtasvir va qalamtasvirda uslublar evolyutsiyasi haqida o‘rganib chiqildi. Mavzu yuzasidan aniq ma’lumotlar keltirili va tahlil qilindi.

Kalit so‘zlar: akademik manera, zamonaviy individual yondashuvlar, uslublar evolyutsiyasi.

**АКАДЕМИЧЕСКАЯ МАНЕРА И СОВРЕМЕННЫЙ ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ
ПОДХОД: ЭВОЛЮЦИЯ СТИЛЕЙ В ЖИВОПИСИ И РИСОВАНИИ**

Аннотация. В статье рассматривалась академическая манера и современный индивидуальный подход, а также Эволюция стилей в живописи и карандаше. Были представлены и проанализированы конкретные данные по теме.

Ключевые слова: академическая манера, современные индивидуальные подходы, эволюция стилей.

**ACADEMIC MANERA AND MODERN INDIVIDUAL APPROACH: THE EVOLUTION
OF STYLES IN PAINTING AND DRAWING**

Abstract. In the article, the academic manera and the modern individual approach were studied, as well as the evolution of styles in painting and pencil. Specific information on the topic was brought and analyzed.

Keywords: academic manera, modern individual approaches, evolution of styles.

Rangtasvir va qalamtasvir san’ati tarixiy ravishda san’atning eng an’anaviy va keng tarqalgan turlaridan bo‘lib, o‘z ichiga estetik va texnik yondashuvlarni oladi. Akademik manera va zamonaviy individual yondashuvlar orasidagi farqlar, o‘zgarishlar va ularning evolyutsiyasi san’at tarixining rivojlanishining eng muhim bosqichlaridan biridir. Akademik manera, ya’ni klassik san’atning o‘ziga xos yondashuvi va zamonaviy individual yondashuvlar o‘rtasidagi farqlar rangtasvir va qalamtasvirda yangi tasviriy tillar va uslublarni yaratishga turtki bo‘lgan.

Ushbu ikki yondashuvni taqqoslab, ularning san'atdagi o'rni, o'zgarishlarni qanday aks ettirishi va san'atchilarga qanday yangi imkoniyatlar yaratishi haqida so'z yuritamiz.

Akademik manera, XVIII va XIX asrlar davomida, klassik san'atga asoslangan texnikani va estetikani anglatadi. Bu yondashuv, ko'plab rassomlar tomonidan ko'pincha qattiq va aniq texnikalar, kompozitsion qat'iylik, go'zallik va an'anaviy qoidalar asosida yaratilgan. Akademik manera o'zida o'limga qadar mukammallikka erishish maqsadida qat'iy bilim va amaliyotlarni talab qiladi.

Akademik manera, o'zining uslubi va yondashuviga ko'ra, ko'pincha rassomning ichki hissiyotini emas, balki tashqi dunyoni tasvirlashga qaratilgan. Uskunalar va texnikalar mukammalligi bilan ajralib turadi va badiiy asarlarda dramatik hissiyotlar o'rniga, go'zallik va tasvirning haqiqiyliги ustun bo'ladi.

Zamonaviy san'atning rivojlanishi bilan akademik maneraga nisbatan yanada erkinroq yondashuvlar paydo bo'ldi. XX asrning boshlarida, klassik tasvirlash uslublari eskirgan va san'atda yangi izlanishlar, uslublar va individual yondashuvlar rivojlanib bordi. Bu davrda, asosan ekspressionizm, kubizm, abstraksionizm va boshqa yangi san'at uslublari yaratildi.

Zamonaviy individual yondashuvlarda san'atkorlar o'zlariga xos, o'z hissiyotlarini, fikrlarini va fikrlarining ifodalanishini yaratishga harakat qildilar. Rangtasvir va qalamtasvirda bu yondashuvlar, o'zining o'ziga xos texnikasi, ranglar va shakllarni erkaklikdan tanlab ishlash orqali ajralib turadi. Bu asarlarda klassik akademik maneraga o'xshash mukammallikdan ko'ra, tasvirning ichki mazmuni, hissiy jihati va badiiy ifodasi ko'proq ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy yondashuvlar o'z ichiga ko'plab eksperimentlarni oladi. Ranglarni birlashtirish va kompozitsiyalarni tashkil etishda ko'pincha xato yoki bexato shakllar ishlatiladi. San'atkorlar ranglarning qat'iy rejasiz va kutilmagan aralashmalari orqali tasvirlarni yaratadilar, shu bilan birga, ular ko'proq insonning ruhiy va hissiy holatini aks ettirishga harakat qiladilar.

Akademik manera va zamonaviy yondashuvlar orasidagi farq nafaqat texnik yondashuvlar, balki estetik qarashlardagi farqlarda ham namoyon bo'ladi. Akademik yondashuvda estetik ideal go'zallikka asoslanadi, ya'ni tasvirlarning mukammalligi va aniq tasvirlanishi muhim. Bunga nisbatan zamonaviy yondashuvlar estetik jihatdan ko'proq tajriba, ijtimoiy fikr va hissiy izlanishlarga asoslanadi. Bu, rassomlar uchun cheksiz imkoniyatlar yaratadi, chunki ular an'anaviy san'at qonunlaridan ozod bo'lib, o'z hissiyotlari va fikrlarini ifodalashda to'liq erkinlikka ega bo'ladilar.

Rangtasvir va qalamtasvirda uslublar evolyutsiyasini o'rganishda, badiiy asarlarning rivojlanishida klassik va zamonaviy yondashuvlar o'rtasidagi farqlarni ta'kidlash muhimdir.

Rangtasvirda akademik manera asosan aniq va mukammal tasvirlarni yaratishga qaratilgan bo'lsa, zamonaviy yondashuvlar ranglar va kompozitsiyalarning boshqarilmas va o'zgaruvchanligini yaratadi.

Qalamtasvirda esa, klassik uslubda texnik aniq chiziqlar, kompozitsion qat'iylik va qat'iy tuslar ishlatilgan bo'lsa, zamonaviy yondashuvlar chiziqlarning erkinligi, abstrakt va inkvizitiv qarashlarga asoslangan. Bu uslubda rassomlar, qisqacha va noaniq chiziqlar yordamida ob'ektning ruhini yoki uning ichki holatini yoritishga intiladilar.

Rangtasvir va qalamtasvirda uslublar evolyutsiyasi, akademik manera va zamonaviy individual yondashuvlarning o'zgarishi orqali, san'atning rivojlanishini va uning estetik qiymatini aks ettiradi. Akademik manera texnik mukammallikni va an'anaviy uslublarni taqdim etsa, zamonaviy yondashuvlar o'zining ijtimoiy va hissiy mazmuni, erkinligi va eksperimentalligi bilan ajralib turadi. Bugungi san'atda rassomlar, klassik san'atdan ilhomlanib, ammo o'z shaxsiy va zamonaviy yondashuvlarini yaratish orqali, yangi badiiy g'oyalarni va estetik qarashlarni rivojlantirmoqdalar.

Shuningdek, mavzunu tahlil etar ekanmiz quyidagi bosqicha o'rganib chiqamiz:

- Akademik realizm va uning hozirgi kundagi ahamiyati;
- Impressionistik va ekspressionistik yondoshuvlar;
- Zamonaviy san'atda an'anaviy va innovatsion uslublarning uyg'unligi.

Akademik realizm va uning hozirgi kundagi ahamiyati

Akademik realizm tasviriy san'atning an'anaviy yo'nalishlaridan biri bo'lib, klassik uslubning metodlari va an'analari asosida yaratilgan. Akademik realizm tasviriy san'atning mukammallikka erishish maqsadiga intiladi, asosan, tabiiy va real dunyoni juda aniq va to'liq tasvirlashga harakat qiladi. Bu yo'nalishdagi rassomlar insonning tashqi ko'rinishini, tabiatni va ijtimoiy hayotni haqiqiy, jonli va mukammal tarzda aks ettiradilar. Akademik realizm faqat tashqi ko'rinishni emas, balki badiiy tasvirlarning ruhini, yaxlitligini va chuqur mazmunini ham ifodalaydi.

Hozirgi zamonaviy san'atda akademik realizm ko'pincha yangilik va klassik uslublarni birlashtiradigan yondashuv sifatida ishlatiladi. Ko'plab zamonaviy uslubda ujud qiladigan rassomlar an'anaviy texnikalarni zamonaviy ko'rinishda integratsiya qilishadi, bu esa san'atda yangi yo'nalishlar va shakllarni yaratishga imkon beradi.

Shu bilan birga, akademik realizmning an'anaviy elementlari zamonaviy san'atga yuqori malakali va har bir asarning haqiqiylikini ta'minlashga yordam beradi. Akademik realizm nafaqat tarixiy san'at uslubi, balki zamonaviy san'atning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatgan yondashuvdir. Uning texnik mukammalligi, haqiqiylikka intilishi va insonning ichki va tashqi dunyosini tasvirlashdagi chuqur yondashuvi hozirgi rassomlar uchun muhim o'rnakdir. Bu uslubni zamonaviy san'at bilan birlashtirish orqali san'atning yangi imkoniyatlarini ochish mumkin.

Shunday qilib, akademik realizmning ahamiyati nafaqat uning tarixiy kontekstida, balki zamonaviy san'atda ham davom etmoqda.

Impressionistik va ekspressionistik yondoshuvlar

Zamonaviy uslublar va individual yondashuvlar o'z ichiga impressionistik va ekspressionistik yondoshuvlarni ham o'z ichiga oladi. Bu ikkita san'at yo'nalishi bo'lib, har biri o'zining badiiy qarashlari, yondashuvlari va texnik uslublari bilan ajralib turadi. Ularning asosiy farqlari tasvirlash uslubi va estetik maqsadlarida bo'lsa-da, har biri zamonaviy san'at tarixida katta o'rin egallaydi.

Impressionizm XIX asrning oxirlarida Fransiyada rivojlangan san'at harakati bo'lib, uning asosiy maqsadi dunyo va tabiatni sezgir va tabiiy tarzda, ayrim nuqtalarda ko'rinishlarni yaxshilab o'rganish edi. Ushbu yo'nalishdagi rassomlar an'anaviy san'atda ishlatiladigan qat'iy texnikalardan voz kechib, tabiiy yorug'lik, ranglar va harakatlarni aniq va tezda aks ettirishga intilishdi.

Asosiy Xususiyatlar:

- **Yorug'lik va ranglar:** Impressionistlar tabiiy yorug'likni va uning ob'ektlarga ta'sirini tasvirlashga alohida e'tibor qaratganlar. Ular odatda ochiq, yorqin ranglar bilan ishlaganlar, va ranglarni qat'iy chiziqlar bilan ajratish o'rniga, ranglar o'rtasidagi o'tish va aralashmalarni yaratganlar.

- **Qisqa va tez chiziqlar:** Impressionistlar asarlarini tezda, ko'pincha yengil va qisqa chiziqlar bilan yaratganlar. Bu usul, asarlarni jonli va dinamik ko'rinishga olib kelgan.

- **Harakatni aks ettirish:** Impressionizmida harakat va vaqtning o'tishi ham muhim ahamiyatga ega edi. Rassomlar tabiatning har bir o'zgarishini, yorug'likning o'zgarishini va odamlarning hayotidagi oddiy holatlarni ifodalashga harakat qilishgan.

- **Tashqi Muhit:** Impressionistlar ko'pincha atrof-muhitni, tabiatni, ko'chalardagi sahnalarni yoki odamlarni tez va sezgir tarzda tasvirlashga intilishgan. Ular ishlarini studiyada emas, balki ochiq havoda yaratishni afzal ko'rishgan.

Taniqli impressionist rassomlar:

- Claude Monet: "Impression, Sunrise" asari orqali impressionizmning tug'ilishiga sabab bo'ldi.

- Pierre-Auguste Renoir: O'zining yorqin rangli va jozibali portretlari bilan tanilgan.

- Edgar Dega: Ko'plab ballet raqqoslarining portretlarini yaratgan.

Ekspressionizm esa bu san'atda insonning ichki dunyosini, his-tuyg'ularini va ruhiy holatini ifodalashga qaratilgan yo'nalish bo'lib, asosan 20-asrning boshlarida rivojlangan.

Ekspressionist rassomlar, insonlarning ruhiy holati va tashqi dunyo o'rtasidagi murakkab munosabatlarni aks ettirishga harakat qilishgan. Ushbu yo'nalishdagi rassomlar tashqi ko'rinishni emas, balki hissiyotlarni, vahima, qayg'u, baxtsizlik va boshqa chuqur ruhiy holatlarni aks ettirishga intilganlar.

Asosiy xususiyatlari:

- Ichki dunyoni aks ettirish: Ekspressionistlar uchun tashqi dunyo muhim emas edi. Ularning asosiy e'tibori odamning ichki holatiga qaratilgan. Ular hissiyotlarini va ichki dunyosini bo'yoqlar, shakllar va ranglar orqali ifodalashgan.

- Kuchli ranglar: Ekspressionistlar yorqin, ba'zan g'ayrioddiy va asoratli ranglardan foydalanishgan. Ranglar odamlarning ichki holatini, tushkunlik va baxtsizlikni aks ettirishda vosita bo'lgan.

- Qiyshiq, beqaror shakllar: Tasvirlangan shakllar ko'pincha distortsiya qilingan, bu esa rassomlarning qahramonlarining ruhiy holatini va hissiy ziddiyatlarini tasvirlashga imkon bergan.

- Dramatik kompozitsiyalar: Ekspressionistlar ko'pincha asarlarini kuchli, ta'sirchan kompozitsiyalar bilan yaratganlar. O'zlarining his-tuyg'ularini kuchli tarzda ko'rsatishga harakat qilishgan.

Taniqli ekspressionistlar:

- Edvard Munch: "The Scream" asari ekspressionizmning eng mashhur namunalaridan biridir.

- Egon Schiele: O'zining yaqin, intim portretlari va g'ayrioddiy figura tasvirlari bilan mashhur.

- Wassily Kandinsky: Abstrakt ekspressionizmning asoschilaridan biri bo'lib, shakl va ranglarning hissiy kuchiga e'tibor qaratgan.

Impressionizm va ekspressionizm san'at tarixida muhim bosqichlarni tashkil etadi.

Impressionizm tabiiy dunyo va harakatni sezgir tarzda tasvirlashga, ranglar va yorug'lik orqali real hayotni aks ettirishga qaratilgan. Boshqa tomondan, ekspressionizm inson ruhiyatining chuqur qatlamlarini va ichki dunyosini, beqaror va dramatik shakllar orqali ifodalashga intilgan.

Har ikki yo'nalish ham san'at tarixida o'zgarishlar va yangiliklar kiritgan bo'lib, hozirgi zamon san'atining rivojlanishida katta ta'sir ko'rsatgan.

Zamonaviy san'atda an'anaviy va innovatsion uslublarning uyg'unligi.

Zamonaviy san'atda an'anaviy va innovatsion uslublarning uyg'unligi bu san'atkorlar va rassomlar tomonidan san'atni rivojlantirishda muhim rol o'ynagan bir jarayon hisoblanadi.

Hozirgi san'atda an'anaviy uslublar va zamonaviy texnikalar o'rtasidagi uyg'unlik, san'atning ko'p qirrali va dinamik rivojlanishini ta'minlaydi. Bu ikki yo'nalishning birlashishi san'atchilarga eski va yangi o'zgarishlarni birlashtirib, badiiy ifodalarning yangi shakllarini yaratishga imkon beradi.

An'anaviy uslublar bular asosan klassik san'at uslublari bo'lib, ular uzun tarixiy rivojlanish jarayonidan o'tgan va aniq texnikalar va ko'rsatmalarni o'z ichiga oladi. Bular, masalan, akademik realizm, impressionizm, ekspresionizm kabi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi.

An'anaviy uslublarda ko'proq yoritish texnikalari, figurativ tasvirlar va tushunarlik kutiladi.

Innovatsion uslublar esa yangi texnologiyalar, materiali, shakllari va g'oyalarini o'z ichiga olgan san'at yo'nalishlaridir. Bu uslublarda odatda eksperimentlar, yangi tasvirlash shakllari, abstraktlik va o'zgarishlarga ochiqlik mavjud. Modernizm, postmodernizm va abstrakt san'atning turli shakllari innovatsion uslublarga misol bo'lishi mumkin.

Zamonaviy san'atda an'anaviy va innovatsion uslublarning uyg'unligi san'atning yangi ufqlarini ochib beradi. Rassomlar o'z asarlarini yaratishda klassik texnikalarni va zamonaviy g'oyalarni birlashtirib, san'atni yanada boy va ko'p qirrali qilmoqda.

Ushbu uyg'unlik san'atni yangi, innovatsion shakllarda ifodalashga imkon yaratadi, shu bilan birga, madaniyat va tarixiy merosni saqlab qolish va yangi texnologiyalarni qo'llash orqali zamonaviy muammolarni ham aks ettiradi.

REFERENCES

1. Кандинский, В.В. О духовном в искусстве [Текст] / В.В. Кандинский. – М.: Архимед, 1992. – 110 б.

2. Леванова Е.Ф. Современное искусство и его многомерность//Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение. 2014. № 3(15). С. 14
3. Qurbonboev Qilichbek Azimovich, Taabalning qizi Olmagul ZAMONAVIY SANATNING TABIY ASOSLARI INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE "SCIENCE, EDUCATION AND INNOVATION: PROBLEMS, SOLUTIONS AND PROSPECTS" MAY 17-18, 2024
4. qizi Zarifova, D. O. (2023). RANGLARNING FAZOVIY BIRIKMALARI VA XUSUSIYATLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(5), 159-162.
5. Zarifova, D. (2023). TEACHING TECHNOLOGY OF THE TOPIC OF PORTRAIT OF THE HUMAN HEAD IN PAINTING. Modern Science and Research, 2(10), 391-393.